

Frolovs Gabriels

Ikonu meistaram 150

2004

Daudz apslēptu lietu mums notika apkārt, par ko padomijas laikos neļāva uzzināt. Par garīgām vērtībām ne tik! Kādos laikos tik neesam dzīvojuši. It kā vienā zemē, tikai tie nosaukumi mainījās: XVI g.s.- Livonija; XVII g.s.- Pārdaugavas hercogiste; XVIII g.s.- Kurzemes hercogiste, Inflantija, Zviedrijas Vidzeme; Polijas Lietuvas valsts; XVIII g.s.beigas- Krievija; Vidzemes guberņa; Baltkrievijas guberņa; Vitebskas guberņa; vēstures rats griezās un cilvēki dzīvoja tam līdz. Kāda tautība tad esam, kas dzīvojam uz tagadējās Latvijas zemes? Vai tīrasiņu latvieši? Grūts jautājums! No Livonijas laikiem esam piedzīvojuši tādas tautas savā zemē, ka tīrs latvietis vai maz ir sastopams?! Domāju, ka mums jānovērtē pareizi šeit atstātās cilvēku kultūrvērtības. Jāizzina pašiem sevi, sava tautība, izcelsme, no kurienes esi nācis! Varbūt nezinot, mēs bradājam ar kājām savu senču radītās vērtības. Postam kapus, pat nezinot, kas tur apglabāts, varbūt tavš vecvecētīnš? Bez pagātnes nevaram dzīvot nākotnē! Novērtēt un saglabāt kultūru, tas ir mūsu pienākums.

Baznīcas postīja, dedzināja; apcietināja un izsūtīja garīdzniekus trimdā. Taču ne tikai Padomju laikā, bet agrāk, jau “pēc 1666.gada Baznīcas Koncila, kurš galīgi un oficiāli pieņēma, ka patriarha Nikona reformām (1653) ir valstiska nozīme, vecticībnieki, vai tie, kas palika uzticīgi senajām pareizticības tradīcijām, tika vajāti” [N. Rešetnikova maģ.d. “Brāļu Frolovu ikonas “Trīsroku dievmāte” konservācija”; 8.lpp.]. Notika lielas represijas carienes Sofijas laikā, un vecticībnieku masas devās no Krievijas uz mūsdienu Latgali un Zemgali. Dibinājās vecticībnieku draudzes Latgalē. “Kurzemes hercogistē organizētas vecticībnieku masas parādījās 1659.gadā, agrāk nekā sākās oficiālās vajāšanas, bet 1660.gadā ciematā Liginiški (netālu no Daugavpils) bija uzcelta pirmā vecticībnieku baznīca – lūgšanu nams” [N.Rešetnikova; 8.lpp.]. Viena versija, ir tāda, ka arī Gavriļa Frolova senči ieceļo šajā laikā tagadējās Latvijas teritorijās, jo 1659.gadā Frolovs pērk zemi (iespējams no Augustas Elizabetes Ivana meitas) [arh. mat.]. No vārda Frolovs cēlies ciema nosaukums “Frolovka”. Vēl viena no versijām: Frolova bērni Elizabete Feodora m. (Frolova) un dēls Vlasichs. Tālākie pēcteči – zināms Kondrats Vlasicha d. Frolovs, kurš pēc Igaunijas krievu gleznotāju V.Semerjakova, AStrahova teiktā, bijis ikonu gleznotājs. “Vienas no

17.-19.g.s. ikonu glezniecības ievirzēm izveidojās vecticībnieku vidē... glezniecības īpatnību veidošanos ietekmēja 17.g.s. vidus Krievu Pareizticīgās Baznīcas šķelšanās”[N.R.; 8.lpp].

“Par vecticībnieku ikonu koncepcijas pamatu ir kļuvis 1551.gada Stoglava Koncila 43.noteikums, kurš nosaka ikonu gleznotāju pienākumu gleznot ikonas pēc senkrievu un Bizantijas paraugiem, jo tā gleznoja grieķu ikonu gleznotāji, piem. Andrejs Rubļovs” u.c.[N.R.]. Par svarīgu atribūtu vecticībnieku ikonās jāuzskata savdabīgs svētīšanas un krusta mešanas veids – ar diviem pirkstiem, kas arī tika apstiprināts kā kanonisks 1551.g. Koncilā. Vēl var atzīmēt, ka “Pamorjes ikonās krusti svēto rokās un baznīcas kupolos vienmēr ir bijuši ar astoņiem galiem, trīsdaļīgi” [N.R.12 lpp.].

Pamazām izveidojās ikonu meistarumu skolas, piem. Pomorjes glezniecības skola. Gleznotāji strādājuši Maskavā, Baltijā, Sibīrijā un Pievolgā. Vecticībnieku meistari sekoja senajai glezniecības tehnoloģijai. 19.g.s. otrā pusē ikonu glezniecībā ir sastopami jauktas tehnikas izmantošana, kas 17.g.s. nebija raksturīgi, jo galvenokārt izmantoja temperu, neatzīstot eļļas krāsas, kā raksta N.Rešetnikova. Jauktas tehnikas pielietošanu izmantoja arī brāļi Frolovi, par ko liecina analīzes rezultāti.

No arhīvu dokumentiem un mutiskiem avotiem, zināms, ka uzvārds Frolovs cēlies no vecticībnieku Svēto mocekļu vārdiem Flor un Lavr. Nav zināms, kur pēc vajāšanās izceļoja un apmetās Frolovu ģimene. Pēc ziņām no arhīva materiāliem un mutiskiem avotiem, tā bija liela. Zināms, ka vecticībnieku ikonu glezniecības meistaram Kondratam Frolovam (~1780.g. pēc vienas no versijām, viņam varētu būt brālis Jēkabs, arī ikonu gleznotājs, ~1775.g.) ir dēli: Efims -arī ikonu gleznotājs, kurš Rēzeknē atver ikonu meistarumu skolu, Anfims, meita Agrafena. Efima (sieva pēc aptuvenām ziņām, varētu būt Anna Vasilija m.) divi dēli turpina mākslas ceļu. Tie ir Gavriils un Tits, Dāvids izmācās par advokātu un pārceļas dzīvot uz Vitebsku. Vitebskas guberņā ietilpa Vitebska, Dvinsk (Daugavpils), Režica (Rēzekne), Polocka. No arhīvu materiāliem un mutiskiem avotiem ir ziņas par brāļiem Timofeju (pēcteči dzīvo Daugavpils apkaimē, Šahmaņu sādžā, Krāslavā; Mellužos, Maskavā; dzimtas kapi ir Krāslavas rajona Šķeltovas pagastā), Pāvelu, Sergeju (ģimenei piederējusi Vainovas muiža, pēc

mutiskām liecībām bērnu bērni dzīvo Latvijā), meita Matrjona (pēcteči arī dzīvo Daugavpils apkaimē).

Gavrils Frolovs dzimis 1854.gadā Čerņigovas guberņas Novozibkovas ciema Mitjokvā. 1868.gadā Efims Frolovs ar ģimeni pārceļas uz dzīvi Režicā (Rēzeknē), kur atvēra ikonu glezniecības darbnīcu. Ģimene bija ļoti reliģioza. Noteikums ģimenē bija meitām, ja tās iziet pie vīra, tad jāpatur savs uzvārds – Frolovs. Tas arī tika pildīts. Gavrils palīdzēja tēvam, dēli gāja uz lūgšanas nama kori (tagadējo Siņicina ielu), kur mācījās seno zīmju (nošu rakstu) Baznīcas dziedāšanu. Pēc tēva Jefima nāves Tits un Gavrils tika uzaicināti uz Maskavu. Preobraženska kapsētas vecticībnieku draudzē, viņi atvēra ikonu glezniecības darbnīcu. 1879.gadā atgriezās Rēzeknē. Labi iemācās ikonu glezniecību un dievkalpojuma dziedāšanas mākslu. Vēlāk, J.P.Sofronofs ielūdzis viņus uz Tihotkas ciemu Čudas ezera krastā (Igaunijā). No tā laika G.Frolovs palika uz dzīvi Rajas ciematā (pie Peipusa ezera). No Tihotkas uz Raju tika pārcelts divstāvu lūgšanas nams, tur arī ierīko veco ļaužu apmešanās vietu- namu. Papildināja savas zināšanas Pēterburgā. 1894.gada 26 augustā Gavrils saņēma ikonu glezniecības meistara nosaukumu un atvēra ikonu glezniecības skolu, kurā izglītību ieguva daudzi meistari, kā raksta N.Rešetņikova. Viņam bija savs zīmogs – tas bija apaļas formas; agrāk, kopā strādājot ar tēvu, lietoja to, kas bija ovāls. Frolovu gleznotām ikonām otrā pusē ir šie zīmogi, kas liecina par savu meistarskolu. Viņa skolnieks P.M.Sofronovs, ar savu mākslu izveidoja starptautisku slavu Frolovu skolai. Vēl viņa skolnieks bija P.Mizņikovs, u.c.

Gavrils savāca ziedojumus un uzcēla lūgšanu baznīcu, tā tika pabeigta 1920-tajos gados, taču nodega II Pasaules kara laikā. Tagad to sāk restaurēt, palīdz arī valsts. Zvanu tornis ir saglabājies, ko izmantoja un izmanto vēl tagad, draudze iezvana dievkalpojumus. Rajā, divstāvu mājā blakus nodegušajai baznīcai, ir izveidots G.Frolova muzejs, kur redzama viņa darbnīca, klase mācībām, viņa dzīvojamā istaba, veco ļaužu istabas. Par to zināja stāstīt Gavrila skolniece Klavdija, kurai divus gadus atpakaļ bija 90.gadu. Viņa vēl tad izpildīja zvaniņa pienākumus. Viņa atceras, ka bijusi diezgan draiska meitene un bieži tikusi sabārta, jo skolotājs Gavrils Frolovs bijis stingrs, prasīgs.

Kā saka viņa skolnieks P.Safronovs: “Frolovs kā smalka un cildena amata īpašnieks, bija populārs ne tikai Pričudjes robežās.pasūtījumus saņēma no

Pēterburgas, Maskavas, Polijas, Krievijas dienvidiem,...Francijas un Amerikas....viņa daiļrades virsotne ir vecticībnieku baznīca Rajas ciematā.....lūgšanas namā ap 200 ikonu, ko veicis gandrīz viens pats”[N.R.16.lpp]. G.Frolovu var uzskatīt par Pleskavas-Novgorodas skolas mantinieku. Viņš izpildīja arī vietējo iedzīvotāju pasūtījumus, gandrīz katrā Rajas ciemata mājā un tās apkārtnē noteikti atrodama kāda no Frolovu ikonām. Tāpat arī Rēzeknē un tās apkārtnē un Daugavpilī kādās mājās varētu būt Frolovu ikonas. Brāļi Gavriļs, Tits ciemojās Rēzeknē. Satikās arī ar Dāvidu, kurš arī apciemoja brāļus Rēzeknē, Rajā. Vecticībnieku delegācija viesojās arī pie Viņa Augstības imperatora Vitebskā 1904.gada 30 septembrī [ziņas no tā laika foto]. Dāvids bija Vitebskas un Polockas vecticībnieku delegācijas vadītājs zemes jautājumos, kas notika Pēterburgā [ziņas no tā laika foto]. Advokāta prakse tika likta lietā. Dāvids arī kalpoja vecticībnieku lūgšanu namā priesteru amatā netālu no Vitebskas.

G.Frolovs ir Pleskavas-Novgorodas skolas mantinieks. Kā raksta N.Rešetnikova: “G.Frolova darbiem raksturīgs atturīgs kolorīts.Kopumā ...ikona ir monumentāla, pārsteidzoša savā izteiksmes spēkā, izcila atturīgumā un izteiksmes līdzekļu ierobežotībā”. Blakus glezniecībai viņš publicēja teoloģiskus un citus publicistiskus rakstus. Strādāja paša dibinātajā skolā Rajā, mācīja lasīt, rakstīt, zīmēt, dziedāt baznīcas dziedājumus. Viņam bija savāktas grāmatas par mākslu, retas grāmatas, žurnāli, lūgšanu grāmatas, reliģiozi raksti u.c. Gavriļa Frolova izveidotā ikonu glezniecības skola Rajā kļuva kā centrs, kas saglabā krievu ikonu glezniecības tradīcijas XX gs. Viņa darbi atrodas daudzu valstu muzejos: Dānijā, Vācijā, Skandināvu valstīs, Vatikānā, Maskavas Tretjakova galerijā, Pēterburgas Ermitāžā, Krievijā, Igaunijā, Lietuvā un Latvijā [pēc mutiskām ziņām no Igaunijas krievu gleznotājiem]. Igaunijā izveidots G.Frolova fonds, kas tiks piešķirts tiem jaunajiem krievu gleznotājiem, kuru darbi tiks novērtēti kā garīga rakstura. Igaunijā G.Frolovs ir labi pazīstams, viņa ikonas ir pat privātās kolekcijās.

Mākslinieka rokraksti ir saglabājušies, tie ir Pēterburgā Puškina mājā, dienasgrāmatas ar sacerējumiem par 1880-1929.gadiem. Ir saglabājusies sarakste ar I.N.Zavoloko un dokumenti par P.M.Sofronovu. “ “Kā ikonu gleznotāju, kas glezno vecā stilā un pēc veciem paraugiem, kā meistarīgu un

talantīgu, viņu zināja visa vecticībnieku Krievija”, - par savu skolotāju rakstīja P.Sofronovs (1898-1973)” [N.R.16 lpp.].

Klusie, noklusinātie, apklusinātie mākslas dārgumi! Mūsu pienākums ir celt gaismā tos, kas reiz bijuši nevajadzīgi, bijuši par traucēkli. Pēc Kristus krustā sišanas zinām daudzas vajāšanas. Arī Sofijas vajāšanu laiki, lielnieku vajāšanas, padomijas laiks un vēl citas, kas turpinās līdz mūsdienām.

Ģimene, dzimta, dinastija, mākslas meistari, talanti kopti no bērnības. Audzināti, mācīti skolās, ieguvuši zināšanas, rūpējušies par savas dzimtas autoritāti, mācīti dzīvot ticīgu dzīvi. Vajāšanās vajadzēja bēgt, slēpties, pieņemt citu vārdu vai pat pamest valsti. Nedrīkstēja stāstīt saviem bērniem par savu izcelsmi. Cilvēki piedzīvoja daudzas nežēlības, kas nebija prātam aptveramas. Tāpēc jau mēs daudz nezinām par saviem tuvākajiem, kur nu vēl par kādu talantu vai droširdi. G.Frolovam un viņa skolniekam P.M.Sofronovam piedāvāja izceļot uz ārzemēm. Taču pēc nostāstiem, aizbrauca Sofronovs. Tā 1930.gada 15(28) septembrī mira Gavriļs Frolovs Rajā (mīklainas lietas notikušas, kā stāsta vietējie iedzīvotāji, arī Gavriļa skolniece). Par Titu ziņas nav, cik zināms arī ģimene viņam nebija.

Viņa brālis Dāvids tika apcietināts, jo bija vecticībnieks, turīgs advokāts, daudz zemes, vairākas muižas, zirgu stallis ar kādiem 90 zirgiem, trīsstāvu pirts Vitebskā (ēka vēl tagad saglabājusies)- tātad kulaks. Maza meitene Marija atceras, kā lielnieki ienākuši muižā un teikuši mātei-Evgēnijai Frolovai, Dāvida sievai, lai ātri pazūd, jo tā vairs neesot viņu māja. Tēva kamanās iesēdināja Evgēniju ar trim mazām meitām: Nadžeždu, Mariju un Valentīnu, uzmeta Dāvida kažoku un teica, lai brauc, kur grib. Tā viņas ceļoja no vienas vietas uz otru, cieta badu, nebija drēbes, iemācījās kaut ko iemainīt, lai nepaliktu badā. Pamazām viņas pielāgojās pie tādiem dzīves apstākļiem.

Dāvids Frolovs mira cietumā no kādas slimības 1933.gadā Vitebskā.

Evgēnija Frolova ar savām trim meitām tūlīt pēc kara ieradās Rīgā un apmetās uz dzīvi Pārdaugavā. Sākās cita dzīve, it kā iepriekšējā nemaz nebūtu bijusi. Bija jāklusē, lai meitām nebūtu nepatīkšanas. Tālāk darbs Marijai “Darba sparā”, māsām citur, maize jāpelna. Dzīvo saspīesti, kā daudzi Padomju laikā.

Nadžeždai piedzimst dēls Boriss, Marijai – meita Natālija, Valentīnai – meita Evgēnija (vārds par godu mātei).

Dzimta, gēni- vai tas ko izsaka, liecina? Jaunībā šīs lietas liekas mazsvarīgas. Taču gadiem ejot, gribas vairāk uzzināt par sevi. Vai atceramies savus senčus? Vai zinām par tiem? Ja nē, tad daudz ko zaudējam no sevis paša. Neizprotam sevi, plosām sevi! Interesants notikums bija Rajā, kad mans jaunākais dēls filmēja muzeja istabu, nejauši bija nostājies tieši blakus Gavrila portretam (gleznai) un pēkšņi skolniece Klavdija sasiit plaukstas un saka: "Interesanti, kurš ir Gavrils, tas, kurš bildē vai tas jauneklis, kurš filmē? Iestājās klusums, visi skatāmies un salīdzinām...! Līdzība bija pārsteidzoša, kā dvīņu brāļi. Tikai tad sāku vairāk domāt par dotībām, manierēm, žestiem, interesēm, raksturu, izskatu, gaitu, runas veidu, gērbšanās stilu un daudzām citām lietām. Tās ir pārsteidzošas, kā gēni darbojas! Savukārt, es esmu līdzīga savai mātei un abām tantēm.

Esmu laimīga, ka neklausījos citos, bet meklēju patiesību. Mans bērnības dzīves stāsts ir skarbs, līdz vienpadsmit mēnešiem atrados bērnu namā. Meklējiet un jūs atradīsiet – teikts Bībelē! Esmu lepna, ka varu jums pastāstīt par savu dzimtu, ko var uzskatīt par ikonu gleznotāju dinastiju, šo izcilo ikonu gleznošanas meistarū Gavrilu Frolovu, pateicīga, ka ir cilvēki, kuri ir saskatījuši viņa talantu. Priecājos par Nataliju Rešetnikovu, viņas maģistra darbu par brāļiem Froloviem, kura pati piedalījās ikonu restaurācijas darbos Rēzeknē. Liels prieks un paldies par pētniecības darbu cien.V.Ņikonovam. I.N.Zavoloko G.Frolova 50.gadu miršanas atcerei, bija uzrakstījis lielu rakstu Igaunijā [izmantotoju ziņas no šī raksta] .

Gavrila brāļa Dāvida meita Marija Frolova (joprojām dzīvo Rīgā) ir pateicīga par izrādīto godu ģimenei, atjaunojot ikonas un izstrādāto maģistra darbu, pētniecības darbu. Pievienojamies arī mēs –Marijas meita Natālija un es-Valentīnas meita Evgēnija.

Varu būt gandarīta, ka esmu šīs dzimtas turpinājums, ka sirdī nesu mātes doto un kristīto vārdu –Evgēnija un dzimtas uzvārdu Frolova, bet laimīga, ka esmu vīra uzvārdā Leite.

Glabāsim savas zemes kultūrvērtības, kopsim tās, celsim gaismā nogrimušās pilis!

Meklējiet savējos!

Baiba Leite (Jevgenija Frolova)